

Umsögn menningar- og íþróttaráðs um áfengisveitingar á íþróttaviðburðum

Á fundi borgarráðs 13. júní 2024 var lagt fram bréf skrifstofu borgarstjórnar dags. 10. júní 2024 þar sem fram kom að til stæði að endurskoða málsmeðferðarreglur borgarráðs um veitinga- og gististaði. Sérstaklega stendur til að skoða ákvæði núgildandi 11. gr. málsmeðferðarreglnanna sem samþykktar voru í janúar árið 2017, en þar er að finna þá reglu að áfengisveitingar í íþróttamannvirkjum í tengslum við íþróttaviðburði eru bannaðar. Undir þetta ákvæði falla áfengisveitingar fyrir eða eftir íþróttaviðburð eða á meðan á honum stendur. Síðustu ár hefur það þó aukist að sótt sé um leyfum til áfengisveitinga í tengslum við einstaka íþróttaviðburði og hefur Reykjavíkurborg heimilað það sérstaklega í ákveðnum tilvikum. Á Laugardalsvelli hafa verið veitt alls 25 tækifærisleyfi til áfengisveitinga á vellinum. Það fyrsta var veitt 2018, 1 leyfi var veitt það ár, 2022 voru veitt 6 leyfi. 2023 voru veitt 14 leyfi og 2024 voru veitt 5 leyfi.

Borgarráð samþykkti að leita liðsinnis menningar-, íþrótt- og tómstundaráðs og fól ráðinu að leita samráðs við íþróttafélögin og aðra hagaðila varðandi mögulegar breytingar á ákvæðinu

Haft var samband við 15 aðila og bárust 7 umsagnir sbr. fskj.

Eftirfarandi eru þeir aðilar sem haft var samband við:

Alþýðusamband Íslands, Barnaheill, Embætti Landlæknis, Félag áhugafólks um forvarnir og heilsueflingu, IOGT, Íþrótt- og Ólympíusamband Íslands, Íþróttabandalag Reykjavíkur, mannréttinda- og ofbeldisvarnarráð, Reykjavíkurráð ungmenna, Samtök atvinnulífsins, Samtök ferðaþjónustunnar, Umboðsmaður barna, Ungmennafélag Íslands, velferðarráð.

Umsögn

Áfengisveitingar á íþróttaviðburðum hafa lengi verið umdeildar og snerta siðferðileg, félagsleg og efnahagsleg sjónarmið. Hér verður farið yfir helstu efnisatriði sem fram koma í umsögnunum

Í umsögn Íþróttabandalags Reykjavíkur kemur fram að stjórnin er jákvæð fyrir því að áfengissala á íþróttaviðburðum fullorðinna verði heimiluð, enda verði settar skýrar reglur um fyrirkomulag sem unnið skal eftir þar sem m.a. er gætt að forvörnum gagnvart börnum og unglingum. ÍBR lýsir sig reiðubúið til koma að mótun þess ramma.

Í umsögn frá Embætti landlæknis segir m.a.: „Neysla áfengis hefur alvarleg áhrif á lýðheilsu og er einn af helstu áhættuþáttum fyrir slæmri heilsu, bæði andlegri og líkamlegri, ótímabærum dauðsföllum í aldurshópnum 25–29 ára og þróun langvinnra sjúkdóma á alþjóðavísu eins og fíknisjúkdóms, ákveðnum tegundum krabbameina og hjarta- og æðasjúkdómum. Þá eru samfélagsleg áhrif áfengisneyslu umtalsverð og vel þekkt. Íþróttaviðburðir eru mikilvægur vettvangur fyrir samveru foreldra og barna og gegna þannig mikilvægu hlutverki í forvörnum gegn áfengi og öðrum vímuefnum. Að venjubinda (normalisera) áfengisneyslu í tengslum við íþróttaviðburði gengur því gegn allri fyrirliggjandi þekkingu á sviði forvarna og myndi draga úr jákvæðum áhrifum samveru barna og foreldra á slíkum viðburðum. Rannsóknir hafa sýnt að neysla áfengis dregur úr gæðum samskipta, eykur streitu og ofbeldishegðun, minnkar rökhugsun sem aftur getur ýtt getur undir ófyrirsjáanlega hegðun t.d. í tengslum við íþróttir og kappleiki.“ „Embætti landlæknis leggur því mikla áherslu á að 11 gr. verði ekki breytt og að bann við áfengisveitingum í tengslum við íþróttaviðburði standi óhaggað. Að mati embættisins er það mikilvægt að skilja milli íþróttastarfs og áfengisdrykkju með hliðsjón á áhrifum þess á ungmenni. Þátttaka ungmenna í öllu íþróttastarfi er mikilvægur þáttur í að efla lýðheilsu og heilbrigði til framtíðar og er því stólpi í forvörnum gegn áfengi og því yrði það mikil afturför að leyfa áfengisveitingar í tengslum við þær. Það má því auðveldlega færa rök fyrir því að aukið aðgengi að áfengisneyslu á íþróttaviðburðum geri viðburðina minna barna- og fjölskylduvæna sem

væri mjög neikvæð þróun og færi gegn fjölmörgum stefnum sem Reykjavíkurborg hefur sett fram eins og t.d. Lýðheilsustefnu borgarinnar.“

Í umsögn IOGT segir m.a.: „IOGT á Íslandi er alfarið á móti leyfi til notkunar áfengis í íþróttahúsum eða á íþróttaviðburðum!“ „Íþróttahreyfingin á sannarlega að vinna gegn notkun áfengis tengdu íþróttastarfi. Íþróttirnar eiga að vera í áfengislausu samfélagi allra þátttakenda. Það er viðurkennt og þykir sjálfsagt að iðkendur í keppnisgreinum noti ekki áfengi enda tengist það árangri. Áfengi rýrir hæfni, skynsemi og árangur á allan hátt og áhrifin vara lengi. Það þykir líka sjálfsagt að forráðamenn, þjálfarar og aðrar fyrirmyndir drekki ekki áfengi í starfi innan íþróttahreyfingarinnar eða í starfi með börnum og ungmönnum. Þær stundir sem við erum áhorfendur íþróttta ættum við líka að vera áfengislaus.“

Í umsögn mannréttinda- og lýðræðisráðs segir m.a.: „Ísland hefur státað af góðum árangri undanfarna áratugi í forvörnum gegn áfengis- og vímuefna neyslu meðal barna og ungmenna. Einn burðarstólpi mótelsins er virk þátttaka barna og ungmenna í skipulögðu íþrótt- og tómstundastarfi enda hefur verið ítrekað sýnt fram á forvarnargildi slíkrar þátttöku. Stærsti iðkendahópur íþróttafélaganna eru þannig börn og ungmenni, sem einnig sækja íþróttaviðburði íþróttafélaganna í stórum stíl, oft með fjölskyldum sínum og vinum. Þá eru þekkt tengsl milli áfengisneyslu og tíðni ofbeldis á íþróttaviðburðum. Með ofangreint í huga er ljóst að það þarf að útfæra sölu áfengis í íþróttamannvirkjum í tengslum við íþróttaviðburði mjög vandlega, ef það skyldi leyft.“

Í umsögn Reykjavíkurráðs ungmenna segir m.a.: „Bent var á að fullorðnir eru fyrirmyndir barna og áfengisdrykkja á íþróttaviðburðum getur aukið líkur á að fólk missi stjórn á skapi sínu og hagi sér þannig að það er ekki til fyrirmyndar (þó að það gerist reyndar líka án þess að verið sé að drekka áfengi) og börn eiga ekki að þurfa að horfa upp á eða upplifa þannig hegðun. Fulltrúar í Reykjavíkurráði ungmenna eru því almennt á þeirri skoðun að fullorðnir eigi að geta skemmt sér á íþróttaviðburðum án þess að drekka áfengi. Það er talið mikilvægt að leggja áherslu á forvarnargildi íþróttta, leggja á sig fram um að gera íþróttaviðburði að jákvæðri upplifun fyrir börn og það sé hægt að gera með því að sleppa því að selja áfengi.“

Í umsögn UMFÍ segir m.a.: „Mikilvægt er að víðtækt samráð fari fram svo sátt ríki um málið. UMFÍ er tilbúið til þátttöku í því ferli, hvort sem um er að ræða af hálfu starfshópsins eða með fulltrúum einstakra íþróttahéraða og/eða félaga.“

Í umsögn velferðarráðs segir m.a.: „Velferðarráð leggur ríka áherslu á að við mat á breytingum á 11. gr.málsmeðferðarreglnanna verði lýðheilsusjónarmið höfð í forgrunni og verði sérstaklega horft til þess að:

- 1) Áfengissala sé á afviknum stað þar sem börn og unglingar hafi ekki aðgang að en ekki á svæði þar sem allir þurfa að ganga í gegnum til að komast í stúkuna.
- 2) Að óheimilt sé að taka áfengi með í stúkuna eða að stúkunn sé skipt þannig upp að einungis væri hægt að kaupa og neyta áfengis á afmörkuðu svæði stúkunnar þar sem börnum er óheimill aðgangur. Þá væri í boði áfengislaus svæði fyrir börn og barnafjölskyldur.
- 3) Að takmörkun nái til áfengisstyrkleika áfengis (t.d. einungis 4% áfengisprómill í drykk).

Í lögum nr.75/1998 um verslun með áfengi og tóbak er sérstaklega kveðið á um í 2 gr. að takmarka þurfi og stýra aðgengi til að draga úr skaðlegum áhrifum, vernda ungt fólk og takmarka framboð á óæskilegri vöru:

<https://www.althingi.is/lagas/nuna/2011086.html>.

Jafnframt má benda á að stjórnvöld hafa skýra stefnu í áfengis- og vímuefnum þar sem fram kemur að ein mikilvægasta aðgerðin til að draga úr skaðlegum áhrifum áfengis og að vernda viðkvæma hópa eins og börn og ungmenni, sé að takmarka aðgengi:

<https://www.stjornarradid.is/media/velferdarraduneyti-media/media/rit-og-skырslur->

2014/stefna-i-afengis--og-vimuvornum-desember-2013.pdf.

Viðurkennt er að íþróttabátttaka barna er einn af grundvallarforvarvarnarþáttum í að sporna við áfengis- og vímuefnaneyslu barna og unglunga. Börn og unglingar sækja íþróttaviðburði og mörg hver án foreldra þar sem íþróttaiðkendum eru gjarnan hvattir til að mæta á kappleiki meistaradeildar hjá sínu liði.

Við mat á ákvörðun um breytingu á 11. gr. málsmeðferðarreglnanna vekur velferðarráð athygli á að út frá lýðheilsu- og forvarnarsjónarmiði fari ekki saman að börn séu á viðburðum þar sem áfengissala fer fram þar sem þau fá þau skilaboð að eðlilegt sé að neyta áfengis í tengslum við íþróttir.

Samantekt:

Menningar – og íþróttaráð telur að í innsendum umsögnum komi fram mikilvæg sjónarmið um forvarnir, lýðheilsu og vernd barna og ungmenna sem nauðsynlegt sé að horfa til í þessu máli. Meðal þeirra röksemda sem ráðið vill halda til haga eru eftirfarandi:

Áhrif á íþrótaanda: Áfengisneysla fellur ekki vel að sjónarmiðum um heilbrigðan lífsstíl sem íþróttir standa fyrir. Sérstaklega á fjölskylduvænum viðburðum getur áfengisneysla sent röng skilaboð, sérstaklega til barna og ungmenna.

Hætta á ölvun og ólátum: Aukin neysla áfengis getur leitt til ósæmilegrar hegðunar, sem truflar aðra áhorfendur og dregur úr öryggistilfinningu. Þetta gæti haft neikvæð áhrif á aðsókn fjölskyldna og minni hópa.

Fjárhagsleg rök: Veitingasala, þar með talið áfengra drykkja skapar veigamiklar tekjur fyrir íþróttafélög og rekstraraðila mannvirkja. Sérstaklega á stærri viðburðum er áfengissala oft stór hluti af tekjum. Þessar tekjur má nota til að styðja við starfsemi félaganna, bæta aðstöðu og fjárfesta í barna- og unglíngastarfi.

Erfiðari framkvæmd: Að hafa áfengisveitingar í mannvirkjum kallar á auknar kröfur um eftirlit og löggæslu. Álagið á starfsfólk eykst og kostnaður vegna öryggisþjónustu gæti jafnvel vegið upp á móti hagnaði af sölu.

Áfengisveitingar í íþróttamannvirkjum eru flókið álitamál sem krefst samræmingar milli rekstraraðila, áhorfenda og íþróttafélaga. Nauðsynlegt er að finna jafnvægi milli þess að mæta þörfum fullorðinna áhorfenda og vernda heilbrigðan og öruggan íþrótaanda.

Menningar- og íþróttaráð leggur áherslu á að skýrari ramma vantar varðandi veitingasölu á íþróttaleikjum, ramma sem tekur mið af þeim sjónarmiðum sem koma fram í mörgum umsögnum um mikilvægi þess að standa vörð um lýðheilsu- og forvarnarsjónarmið og hag barna og ungmenna. Ráðið leggur áherslu á að áður en skref væru tekin í þá átt að breyta málsmeðferðarreglum borgarráðs um veitinga- og gististaði og þá sérstaklega 11. grein reglnanna sem kveður á um bann við veitingu áfengra drykkja á íþróttaviðburðum, þurfi viðkomandi hagaðilar, í þessu tilviki Knattspyrnusamband Íslands eftir atvikum í samráði við Íþróttasamband Íslands, ÍBR og UMFÍ að leggja fram sannfærandi tillögur um regluverk sem tryggði að börn og ungmenni væru varin fyrir óæskilegum áhrifum af slíkri veitingasölu, eins og rakið er í álitum flestra umsagnaraðila. Dæmi um slíkar reglur væri að einskorða sölu og neyslu við ákveðin svæði á völlum þar sem börn undir lögaldri hafa ekki aðgang og heimila ekki að farið verði með áfenga drykki upp í áhorfendastúkur til að virða rétt barna, ungmenna og annarra sem vilja njóta íþróttakappleikja í áfengislausu umhverfi. Þá er hvatt til víðtækrar umræðu í íþróttahreyfingunni um samhengi forvarnarmála og sölu áfengis á íþróttaviðburðum og mikilvægi þess að skýr rammi sé um framkvæmdina og eftirlit á íþróttaviðburðum um land allt.

